

Q&A som opfølgning på branchedialog den 13. juni 2024 vedr. flagermus og havvindmøller

Introduktion

Denne Q&A er udarbejdet på baggrund af en række henvendelser, som Energistyrelsen har fået vedrørende DCE's "Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV, del 2 – Odder og flagermus" af april 2024 om betydning af DCE's håndbog for VE-projekter på havet.

Energistyrelsen henviser til Miljøstyrelsens Q&A ved spørgsmål vedrørende:

- Håndbogens formål, format og forvaltningsretlige status
- Myndighedernes og klagenævnets anvendelse af håndbog fsva. *Miljøstyrelsen og Miljø-og fødevareklagenævnet*
- Håndbogens betydning for igangværende projekter
- Håndbogens betydning for allerede gennemførte projekter
- Håndbogens anbefalinger til afværgetiltag, herunder driftsstop samt fravigelse
- Spørgsmål vedr. håndbogens indhold

Energistyrelsens Q&A er opdelt i følgende overskrifter:

- A. Flagermus på havet og forholdet til håndbogen
 - Input til manglende viden og data
 - Håndbogens anbefalinger til afværgetiltag
 - Afværgetiltag generelt
- B. Myndighedernes og klagenævnets anvendelse af håndbog fsva. *Energistyrelsen og Energiklagenævnet*
- C. Nødforordningen og VEIII-direktivet og fravigelsesmuligheder

A: Flagermus på havet og forholdet til håndbogen

A1: Vil der være forskel på det cut-in-speed DCE anbefaler og det, som Energistyrelsen vil benytte?

Energistyrelsen kan ikke på forhånd lægge sig fast på et generelt cut-in-speed, der bør gælde for fremtidige havvindmølleparker for at sikre overholdelse af habitatdirektivets regler om artsbeskyttelse. Det vil afhænge af en konkret vurdering fra sag til sag, og hvilken viden der findes om flagermusforekomster på havet generelt og i det pågældende område.

Energistyrelsen har hidtil ikke haft en fast praksis for fastsættelse af eventuelle krav om afværgeforanstaltninger for at beskytte flagermus ved etablering af havvindmølleparker, da der historisk set har ikke har været kendskab til væsentlige flagermusforekomster længere ude på havet. Energistyrelsen er ved at udvikle en sådan praksis, og vil i den forbindelse tage udgangspunkt i WSP's rapport og den nyeste viden i øvrigt.

Energistyrelsen

Carsten Niebuhrs Gade 43

1577 København V

A2: Hvilken viden er tilgængelig om flagermus på havet?

Energistyrelsen igangsatte i 2022, på baggrund af indledende data for flagermus fra forundersøgelserne ved Energiø Bornholm, specifikke undersøgelser for at blive klogere på flagermus på havet. WSP har stået for undersøgelserne og resultaterne offentliggøres nu i WSP-rapporten. Projektet med WSP er en del af et samarbejde med Vattenfall og Energistyrelsen.

Desuden bliver der som en del af forundersøgelserne til det igangværende udbud af nye havvindmølleparker indsamlet ny viden om flagermus. Det er derfor forventningen, at der også i den kommende tid, når resultater fra forundersøgelserne offentliggøres, vil blive mere viden tilgængelig om tilstedeværelse af flagermus på havet.

Energistyrelsen vil sende WSP-rapporten samt nyeste data fra forundersøgelserne til Miljøstyrelsen med henblik på videreformidling til DCE.

A3: Hvad viser WSP-rapporten?

Undersøgelsen og rapporten er udarbejdet af WSP og omhandler flagermusobservationer ved den eksisterende Kriegers Flak Havmøllepark, der blev idriftsat i 2021.

Undersøgelserne blev gennemført med lytteudstyr på møller i henholdsvis 2022 og 2023.

Der blev i projektet registreret fire arter af flagermus i området, hvoraf ca. 90 procent af disse er registreret i situationer, hvor vindhastigheden målt i nacellehøjde var under 6 m/s. Der er dog forskelle mellem arterne. Nogle arter optræder ved lave vindhastigheder, mens f.eks. troldflagermus optræder ved højere hastigheder og helt op til over 7 m/s (figur 21, side 26). Undersøgelsen viser også, at temperaturen har stor indflydelse på tilstedeværelse af flagermus, hvor nogle arter ikke er til stede under 17 grader, mens andre optræder ned til temperaturer på 13 grader. Rapporten bekræfter, at der er forårs- og efterårstræk af flagermus mellem Vesteuropa og Skandinavien. Rapporten viser også, at nogle flagermus bruger området til at søge føde.

A4: Er der eksempler på havmølleparker, der har fået et vilkår om standsning af møller ved risiko for forekomst af flagermus?

For havvindmøller findes der bl.a. eksempler fra Holland (Coast West) og Sverige (Kattegat Syd), hvor der er givet tilladelse med vilkår om, at møllerne står stille om natten i de perioder af året, hvor der kan forekomme flagermus omkring møllerne, og hvor der er lav vind (mindre end 6 m/s), og hvor vinden kommer fra en særlig retning. Der har endnu ikke været fastsat vilkår om cut-in speed til beskyttelse af flagermus i forbindelse med tilladelse til en havvindmøllepark i Danmark.

Der er flere eksempler fra Danmark, hvor der for landvindmøller er fastsat vilkår om cut-in speed herunder på baggrund af klagenævnsafgørelser. I en række

afgørelser, har der været tale om krav om cut-in speed på 5-6 m/s i perioden 15. juli til 15. oktober fra solnedgang til solopgang.^{1,2,3,4}

A5: Er der eksempler på projekter, der har fået vilkår om 10 m/s?

Energistyrelsen har ikke kendskab til projekter, hvor der har været fastsat cut-in speed på 10 m/s hverken i Danmark eller i andre lande.

A6: Skal der indsamles data i to år, før der kan foretages en tilstrækkelig vurdering, som det fremgår af DCE's håndbog?

Energistyrelsen skal i forbindelse med, at der gives tilladelse til havvindmølleparker sikre, at der træffes afgørelse på et oplyst grundlag. Det er derfor ikke entydigt, om der skal foreligge to års data, før der vil kunne laves en fyldestgørende vurdering. Det vil være en vurdering i den konkrete sag, om datagrundlaget er godt nok til, at der kan træffes afgørelse. F.eks. kan det ikke udelukkes, at eksisterende data kan anvendes direkte eller supplere det indsamlede data. Det vil igen afhænge af en konkret vurdering af det foreliggende data.

Energistyrelsen anbefaler, at man i miljøkonsekvensrapporter som hidtil, redegør for hvilke metoder, der er anvendt til at undersøge bilag IV-arterne, og at man sagligt redegør for, hvorvidt undersøgelserne er tilstrækkelige og retvisende (miljøvurderingslovens bilag 7, punkt 6). I den forbindelse anbefales det, at udarbejde et afsnit, hvor man *forholder* sig til indholdet af den nye håndbog, som udgør ny viden (miljøvurderingslovens § 20, stk.3).

Det vigtigste i forhold til et igangværende projekt er, at man som ansøger underbygger sit valg af undersøgelsesmetode.

Ud over håndbogen skal man i miljøkonsekvensrapporten også forholde sig til anden relevant ny viden.

B: Energistyrelsens og klagenævnets anvendelse af håndbogen

B1: Vil Energiklagenævnet anvende håndbogens anbefalinger?

Håndbogen har vejledende karakter og kan anvendes af alle parter, fra det tidspunkt, den er udgivet, ligesom anden ny viden skal inddrages.

Det bemærkes at miljøvurderingsreglerne og habitatreglerne ikke har ændret sig med opdateringen af håndbogen. De regler, som sagerne behandles og vurderes efter, er således stadig de samme.

¹ 17. dec. 2020, Ringkøbing-Skjern: Vedr. 6 møller ved Heimdal – begrænsning. Sag: 18/05688 og 18/06682

² 23 dec. 2020, Ikast-Brandø – 6 møller v. Midtjyske Motorvej – begrænsning. Sag: 18/04720, 18/06435, 18/04719, 18/04777, 18/04773, 18/04776 og 18/04778

³ 16. feb. 2021, Mariagerfjord Kommune: Handest Hede – begrænset. Sag: 18/04730 og 18/05735

⁴ 7. juli, 2021, Svendborg Kommune, Nr. Søby/Skittekær, 2 vindmøller – begrænset. Sag: 20/12345 og 21/00280

B2: Hvilken betydning vil håndbogen få for VE-projekter fremadrettet?

Håndbogen er en biologfaglig rapport, som kan anvendes i det omfang det er relevant i miljøvurderinger og i myndighedsbehandling i ENS og supplerer dermed anden faglig viden om flagermus.

Se også svar på spørgsmål A1 og A6

B3: Hvilke ekstra krav kan der blive stillet på baggrund af udgivelsen?

Se svar på spørgsmål A1 og A6

B4: Kan man forestille sig, at der gives tilladelse til projekter med et lavere cut-in-speed end det håndbogen anbefaler?

Hvis data viser, at der er lav eller ubetydelig flagermusaktivitet er forventningen umiddelbart, at det ikke vil være nødvendigt med et vilkår om cut-in speed, men det vil afhænge af en konkret vurdering.

Hvis data viser, at der er høj flagermusaktivitet, men at langt de fleste kun flyver ved vindhastigheder under 5-6 m/s forventes det umiddelbart, at et krav om cut-in speed vil være tilsvarende. Det afhænger dog af den konkrete vurdering.

Se også svar på spørgsmål A1 om kommende praksis.

B5: Hvad skal der til for at undgå et højt cut-in-speed?

Et krav om cut-in speed vil være relevant, hvis det kan sikre mod skadelige virkninger på arter af flagermus i strid med habitatdirektivet, men det vil afhænge af den konkrete vurdering. Hvorvidt cut-in speed er aktuelt, og på hvilket niveau dette eventuel skal være på, afhænger af hvilke data, der tilvejebringes om, hvilke vindhastigheder de pågældende flagermus flyver ved, og hvorvidt aktiviteten er knyttet til særlige tidspunkter og vejrforhold.

Energistyrelsen forventer, at der i takt med mere viden om forekomster af flagermus på havet, hvornår de flyver og under hvilke vejrforhold, kan udvikles algoritmer, der optimerer nedlukningen af møllerne i forhold til at undgå nedlukning på tidspunkter, hvor det ikke er nødvendigt.

B6: Vil Energistyrelsen udgive en vejledning?

Energistyrelsen er i gang med at udarbejde en praksis for håndtering af flagermus i forbindelse med havvindmølleparker. Denne praksis vil have generel relevans for kommende VE-projekter på havet.

For eksisterende og kommende vejledninger om miljødirektiverne henvises til Miljøstyrelsen.

C: Kan man anvende fravigelser fra habitatdirektivet, og i hvilket omfang kan Nødforordningen og VEIII-direktivet finde anvendelse?

Muligheden for anvendelsen af fravigelser samt relaterede muligheder i nødforordning og VEIII-direktivet vil afhænge af det konkrete projekt. Energistyrelsen kan således oplyse om de mere generelle regler.

C1: Hvad er processen for at fravige habitatdirektivets artikel 16?

Kommissionen skal orienteres om, at medlemslandet har benyttet fravigelse fra habitatdirektivet, hvis det ikke kan afvises, at et projekt kan skade bilag IV-arter, og projektet ønskes gennemført på trods af den skadelige påvirkning.

En fravigelsesproces bør igangsættes så tidligt som muligt, når der foreligger en indikation af, at projektet ikke kan gennemføres uden skadelig påvirkning. Fravigelsen skal være gennemført inden, der kan gives en endelig tilladelse til projektet.

Det må forventes, at foranstaltninger for at afværge skade skal være forsøgt gennemført, inden der skrives til fravigelser. Det må ligeledes forventes, at der skal foreligge et vist datagrundlag forud for fravigelsen, da myndigheden i forbindelse med fravigelsesprocessen skal dokumentere, at projektet ikke hindrer opretholdelse af bestandens bevaringsmålsætning.

Se også Q&A fra Miljøstyrelsen

C2: Hvad skal være opfyldt for at anvende fravige fra habitatdirektivets artikel 16?

Følgende forudsætninger skal være opfyldt i forbindelse med en fravigelse:

- Bydende nødvendige hensyn til væsentlige samfundsinteresser
- Der findes ikke en anden brugbar løsning (alternativer), og
- Der er garanti for, at en fravigelse ikke er til skade for opretholdelsen af en gunstig bevaringsstatus for bestande.

Se også Q&A fra Miljøstyrelsen

C3: Hvilke regler gælder i medfør af VEIII-direktivet og nødforordningen, herunder ift. fravigelser?

Regler:

- VEIII-direktivets generelle tilladelsesbestemmelser (undtagen VE-fremskyndelsesområder) gælder fra 1. juli 2024.
- VE-fremskyndelsesområder: Regler om udpegning af og proces inden for VE-fremskyndelsesområder gælder fra 21. maj 2025, og der skal være udpeget områder inden 21. februar 2026. Flere områder kan løbende tilføjes. Der er endnu ikke truffet nærmere beslutning om, hvordan implementeringen af fremskyndelsesområder skal gennemføres i Danmark.

- Nødfordningen (skal bestemmelser) er direkte gældende og gælder indtil d. 30. juni 2025. Nødfordningens kan-bestemmelser er først gældende, når de er implementeret i dansk ret (forventeligt den 1. juli 2024). Supplerende regler til anvendelse af nødfordningen forventes ligeledes ophævet i forbindelse forordningens udløb.

Både nødfordningen og VEIII indeholder en formodning for, at planlægning, opførelse og drift af VE-anlæg, sådanne anlægs tilslutning til nettet, selve det tilknyttede net og lagringsaktiver er af væsentlig samfundsmæssig interesse og tjener den offentlige sundhed og sikkerhed, hvilket er én ud af flere betingelser, som skal opfyldes, hvis fravigelser fra naturdirektiverne skal benyttes.

VEIII-direktivets generelle tilladelsesbestemmelser:

VEIII fastslår generelt, at når der for et specifikt VE-projekt er fastsat passende afbødende foranstaltninger, betragtes drab på eller forstyrrelse af bilag IV-arter og fugle, ikke som værende forsættlig.

Vedr. pilotprojekter: Hvis nye afbødende foranstaltninger, der har til formål så vidt muligt at forebygge drab på eller forstyrrelse af arter, der er beskyttet i henhold til direktiv 92/43/EØF og 2009/147/EF, eller andre former for miljøpåvirkning, ikke er blevet afprøvet i vidt omfang med hensyn til deres effektivitet, kan medlemsstaterne tillade, at de anvendes i ét eller flere pilotprojekter i en begrænset periode, forudsat at effektiviteten af sådanne afbødende foranstaltninger overvåges nøje, og at der straks tages passende skridt, hvis de viser sig ikke at være effektive.

Nødfordning:

Nødfordningen giver mulighed for at undtage konkrete VE-projekter fra krav om miljøkonsekvensvurdering og artsvurdering, når projektet placeres i et område udlagt til VE (fx gennem havplanen) og der er gennemført SMV. Hvor en opstiller ønsker, at VE-projektet skal gennemføres i overensstemmelse med nødfordningens art. 6, skal opstilleren anmode den relevante miljømyndighed herom. Myndigheden vil i denne forbindelse skulle vurdere, om der på grundlag af eksisterende data kan fastsættes passende og forholdsmæssige afbødende foranstaltninger for at sikre artsbeskyttelsen i henhold til habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne. Med den relevante myndighed forstås den myndighed, som efter gældende ret meddeler § 25-tilladelse til det konkrete projekt.

For så vidt angår nødfordningen, er det først og fremmest en forudsætning, at området er udpeget til VE, og at der er gennemført en miljøvurdering i forbindelse med udpegningen. Derudover vil det være en forudsætning, at opstilleren ønsker at anvende denne proces, og at myndigheden vurderer, at der på baggrund af eksisterende data kan fastsættes passende og forholdsmæssige afbødende foranstaltninger for at sikre artsbeskyttelsen.

Særligt i forhold til fravigelser og nødfordningen

- Artikel 3, VE projekter antages at være af samfundsmæssig interesse
- Artikel 3a, stk. 1: at ved brug af fravigelser skal der kun afsøges alternativer, der kan opnå samme formål for projektet inden for en lignende tidsramme og økonomi.

- Artikel 3a, stk. 2: Der kan gennemføres kompensationsforanstaltninger sideløbende med gennemførelsen af projektet under en række betingelser (altså man skal ikke vente på, at den kompenserende foranstaltning er fuldt fungerende før man kan gennemføre sit projekt)

Ovenstående artikler i nødfordningen kan derfor anvendes, hvis man ønsker at benytte en fravigelse fra habitatdirektivets artikel 16. Dette skal dog indgå som en delmængde i den samlede vurdering af krav, som skal opfyldes i forbindelse med en fravigelse.